

Asia: VN/9952/2024

Hallituksen esitys eduskunnalle sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuutta viranomaistoiminnassa koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Huomiot muutosehdotuksista

Poliisihallitus kannattaa kyseiseen lakiin esitettäviä muutosehdotuksia, ja tukee paperikirjeistä sähköiseen viestintään siirtymistä, unohtamatta muutoksessa kuitenkin niitä, jotka eivät ole sähköiseen viestintään kykeneviä. Poliisihallitus kiinnittää kuitenkin erityistä huomiota ehdotukseen, jossa henkilölle anne-taan mahdollisuus omasta pyynnöstään lopettaa Suomi.fi-viestien käyttö ja siirtyä paperitiedoksiantojen vastaanottamiseen. Tällaisen mahdollisuuden nähdään johtavan siihen, että sähköisestä tiedoksiantonkanavasta voidaan luopua myös tiedoksiannon välttelytarkoituksessa. Paperipostin vastaanottomahdollisuuden tarjoaminen hidastaa tiedoksiantoa. Jatkuvat muutokset vastaanottokanavan vaihtamisessa näyttävät ehdotuksen mukaan olevan mahdollisia, eikä perusteluvollisuutta näiden muutosten tekemiselle ole esitetty. Myös mahdollisen yksityisen digipostipalveluntuottajan jatkuvalla vaihtamisella voidaan Poliisihallituksen mukaan nähdä hankaluuksia tiedoksiannon hoitamisessa. Takaisin paperiseen postiin siirtymisen mahdollistamista näytetään myös arvioidun vain digitaitojen riittävyyden kannalta, ts. että paperipostia haluaisivat jatkossa käyttää vain sellaiset ihmiset, joille sähköisten palvelujen käyttö ei syystä tai toisesta ole mahdollista. Kaikenlainen tarkoituksenmukainen väärinkäyttöihin pyrkiminen on sivuutettu arvioissa kokonaan.

Suomi.fi-viestit-palvelun tapahtumatietojen (lokitietojen) säilyttäminen viiden vuoden ajan tukee hallintoasian normaalia säilytysaikaa. Poliisihallituksen näkemyksestä on kuitenkin hyvä huomioida, että viiden vuoden säilytysaika tulisi laskea asian tiedoksiannosta (joko laskennallisesta tai todisteellisesta tiedoksiannosta), sillä mahdollinen valitusprosessi voi pidentää asian käsittelyä ja täten tarvittavaa säilytysaikaa, jos lokitietoja pitäisi tarkastella valitusprosessin edetessä hallinto-oikeuteen.

Poliisihallitus haluaa todeta, etteivät kaikki tällä hetkellä poliisin käytössä olevat järjestelmät ole vielä ominaisuuksiltaan sellaisia, että Suomi.fi-palvelun käyttö olisi aina tarkoituksenmukaisin tapa tiedostojen lähettämiseen, etenkin jos samassa asiassa on useita asianosaisia ja paljon lähetettävää

materiaalia. Tällä hetkellä monissa tilanteissa on tarkoituksenmukaisempaa ja kustannustehokkaampaa käyttää esimerkiksi sähköpostia. Poliisihallitus pitää tärkeänä, että esimerkiksi esitutkinnassa voidaan käyttää viestinvälityspalveluna sähköpostia niin pitkään, kunnes järjestelmäkehitys mahdollistaa Suomi.fi-palvelun tarkoituksenmukaisen käytön.

Poliisihallitus ehdottaa pohdittavaksi, pitäisikö myös alle 18-vuotiailta edellyttää lähtökohtaisesti Suomi.fi-viestien käyttöä esityksen tarkoituksessa, mikäli heille on myönnetty vahvan sähköisen tunnistamisen väline, jolla he kykenevät tunnistautumaan viranomaisen palveluihin. Samaa pohdintaa voisi käyttää myös alle 15-vuotiaiden osalta huoltajan suostumuksella. Vaikka nuorilla on ongelmia hallinnon palveluiden kanssa, ei se välttämättä liity heidän kyvykkyyteensä asioida sähköisesti, vaan siihen, että he eivät ymmärrä virallisia prosesseja ja velvoitteita. Nuorille paperiprosessit saattavat olla jopa hankalampia kuin sähköiset.

Poliisihallituksen näkemyksestä Suomi.fi-viestit-tilin palauttamisen käyttöön tulisi tapahtua nopeammin kuin vasta 6 kuukauden jälkeen tilin päättämisestä, mikäli henkilö jatkaa sähköistä asiointia viranomaisessa. Poliisihallitus ymmärtää lähtökohdat, mutta pitkä määräaika mahdollistaa viestipalvelun käytön vieroksujille helpon tavan olla käyttämättä palvelua. Mikäli tällainen karenssi palvelun irtautumisen yhteyteen kuitenkin tulee, Poliisihallitus ehdottaa vain 1 kuukauden tai maksimissaan 3 kuukauden määräaika. Sellaisia, jotka perustellusti eivät kykene palvelua käyttämään, mutta siitä huolimatta käyttävät sähköisiä palveluita silloin tällöin, ei pitäisi olla, tai ainakin heidän lukumääränsä on varmasti niin rajallinen, että heitä voisi mahdollisesti palvella jotenkin muuten. Poliisihallituksen arviosta yksi tehokas keino ohjata asiakkaita sähköisen palvelun käyttöön voisi olla paperipostituksen kustannusten jyvittäminen heille, jotka palvelua tosiasiallisesti käyttävät. Tämän voisi toteuttaa esimerkiksi lisäämällä etuuksiin harkinnanvarainen digilisa niille, jotka eivät oikeasti kykene digipalveluja käyttämään. Tästä tulisi joka tapauksessa valtiolle säästöä, mikäli näin saataisiin useampi asiakas sähköisen viestinnän ja sähköisten palveluiden piiriin.

Sähköinen asiointi on todettu poliisissa erittäin nopeaksi ja helpoksi, ja sen tulisi jatkossa olla nykyistä helpommin ja useammin hyödynnettävissä. Jotta sähköinen asiointi olisi käytössä valtaosalla suomalaisista, viranomaisten tulisi taata helppokäyttöinen, varma ja luotettava kanava ja keino myös lupaprosessien loppuun saattamiseen ja lupapäätösten sähköiseen tiedoksi antamiseen, ja siksi myös Suomi.fi:tä tiedonvaihto-, viestinvaihto- ja tiedoksiantokanavana tulisi kehittää myös poliisin päätösten tiedoksiantojen helpottamiseksi ja sujuvoittamiseksi. Suomi.fi:n tai vastaavan tiedoksiantokanavan kehittäminen on myös siksi tärkeää, että nykyaikana kansalaiset kokevat suurta epäluottamusta niin tavalliseen postiin kuin sähköisiinkin viesteihin/sähköposteihin erilaisten huijaustapausten ja -yritysten vuoksi.

Poliisilaitokset ovat kannattaneet ehdotuksia, ja ovat omissa lausunnoissaan kiinnittäneet huomiota siihen, että yhtenä haasteena sähköisten tiedoksiantojen lisäämisessä aiemmin ollut se, ettei kaikilla poliisilaitoksen asiakkaille ole ollut Suomi.fi-palvelua käytössään. Todennäköisesti sähköiseen asiointiin siirtyminen ja keskitetyn sähköpostitilin perustaminen parantaisivat viranomaisten palveluiden saavutettavuutta ja tehokkuutta.

Kun esityksessä on todettu, että Digi- ja väestötietovirasto kehittää Suomi.fi:n viestit-palvelua siten, että lainsäädännön astuessa voimaan viestit-palvelun kautta olisi mahdollista luoda automaattisesti sähköiset postilaatikat niille kansalaisille, jotka asioivat sähköisesti, tulisi kansalaiset mahdollisuuksien mukaan pyrkiä myös velvoittamaan em. postilaatikon käyttöön ottoon ja aktivoimiseen sen sijaan, että aktivoiminen olisi vapaaehtoista. Postilaatikon aktivoiminen ja aktivoituminen tulisi tehdä myös mahdollisimman helpoksi ja mahdollisimman automaattiseksi palvelun käyttöön oton myötä, ja palvelu tulisi pyrkiä saamaan niin sanotusti kaikkien kansalaisten käyttöön, vaikka aina tulee olemaan myös niitä kansalaisia, joiden ei ole mahdollista asioida sähköisesti, jolloin myös heidän asemansa tulee pyrkiä turvaamaan lainsäädännössä ja sitä koskevassa esityksessä. Postilaatikon automaattinen aktivoituminen voitaisiin toteuttaa esimerkiksi niin, että palvelun ja postilaatikon aktivoituminen tapahtuisi kansalaisen tunnistautuessa vahvasti ensimmäisen kerran jonkin viranomaisen sähköiseen palveluun, ja lainsäädännön tulisi se mahdollistaa ilman erillistä suostumusta.

Poliisihallitus ehdottaa pohdittavaksi vaihtoehdoksi myös Suomi.fi-palvelun ja siihen liittyvän postilaatikon käyttöönoton automaattista yhdistämistä ja aktivoimista viranomaisasioinnin kuten matkustusasiakirjan tai muun lupa-asiakirjan hakemisen/myöntämisen yhteydessä, jolloin palvelun käyttöä saataisiin laajennettua huomattavasti nykyisestä ns. normaalien viranomaisten lupaprosessien yhteydessä ja kautta. Lähtökohtaisesti ei siis ole kannatettava vaihtoehto, että ko. postilaatikkoon ei luotaisi heille, jotka eivät vielä ole käyttäneet viranomaisten sähköisiä palveluita, vaan postilaatikon voisi luoda automaattisesti kaikille, ja esimerkiksi edellä esitetyin toimenpitein pyrkiä lisäämään ja laajentamaan Suomi.fi-palvelun (tai muun vastaavan palvelun) käyttöä huomattavasti nykyisestään koskemaan käytännössä kaikkia kansalaisia.

Muita sähköisen tiedoksiannon tapoja tai jälkikäteistä Suomi.fi-palvelun käytön peruuttamista ei tulisi sallia kuin erityisestä syystä, joita voisivat olla esimerkiksi ikä tai muu este käyttää sähköisiä palveluja. Suomi.fi-käytön peruuttamisesta tulisi tehdä anomuksesta hallintopäätös. Mikäli Suomi.fi-palvelun voi peruuttaa halutessaan kuka hyvänsä, voi lainsäädäntöhankkeen hyvä tarkoitus parantaa, nopeuttaa ja tehostaa viranomaispalvelua, vaikeutua.

Tärkeänä pidetään myös sitä, että palvelut ovat riittävän turvalliset myös salassa pidettävän aineiston tiedoksiantoon ja kapasiteetti riittää myös suurten tiedostojen toimittamiseen.

Poliisihallituksen näkemyksen mukaan rinnakkainen palvelu, yksityinen digiposti on tarpeeton, mikäli Suomi.fi palvelu olisi käytössä. Kuitenkin, mikäli rinnakkainen palvelu on oltava olemassa, edellä mainitut edellytykset olisi täyttyvä.

Huomiot tiedoksiantoa koskevista ehdotuksista (18-19 b §:t)

Poliisihallitus kannattaa 18-19 b §:ssä muutettavaksi ehdotettavaa sääntelyä, koska se sujuvoittaa tältä osin viranomaisprosessien läpiviemistä.

Poliisihallitus haluaa kuitenkin nostaa esiin ongelman liittyen sähköisiin tiedoksiantoihin ja niiden toteutustapaan. Laki sähköisestä asiointista viranomaismenettelyssä 18 § 4mom (nyk.3mom): sanamuotoa ehdotetaan muutettavaksi siten, että termi noutaa korvataan termillä vahvistettu vastaanotetuksi. Jotta viranomainen voi katsoa asiakirjan annetuksi sähköisesti tiedoksi, on asianosaisen oltava itse aktiivinen ja tehtävä lisätoimenpiteitä. Tämä mahdollistaa päätöksen tiedoksiannon pakoilun, jolloin päätökset, joiden voimaantulo on sidottu tiedoksiantoon, eivät tule voimaan. Toisaalta monen päätöksen osalta jää tiedoksiantomerkintä tulematta viranomaiselle, kun asianosainen ei ymmärrä, että hänen pitää erikseen klikata saaneensa asian tietoonsa. Tästä syntyy merkittävää haittaa ja lisäkuluja viranomaistoiminnalle.

Poliisihallituksen näkemyksestä sähköinen todisteellinen tiedoksianto voisi olla varteenotettava vaihtoehto saantitodistuksin lähetettävälle, mikäli tiedoksianto tapahtuisi A) siinä vaiheessa, kun viesti klikataan auki Suomi.fi-laatikossa, tai B) viimeistään siinä vaiheessa, kun viestin liitetiedosto klikataan auki. Esimerkiksi päätöstä ajokiellosta, joka on annettava todisteellisesti tiedoksi, ei panna täytäntöön ennen kuin asia on annettu tiedoksi: henkilö X noutaa asiakirjan Suomi.fi-palvelusta, lukee sen ja toteaa, että nyt ei ole hyvä hetki olla ajokiellossa, ja jättää klikkaamatta asian tiedoksi annetuksi. Poliisi yrittää antaa saantitodistuksin samaa päätöstä, mutta henkilö X tietääkin jo päätöksen sisällön, ja jättää päätöksen noutamatta. Lopulta päätös saadaan kuitenkin annettua esim. yleistiedoksiantona, mutta tässä vaiheessa on aiheutunut jo tuntuvasti ylimääräistä viranomaistyötä ja ylimääräisiä kuluja. Mikäli käytettäisiin tiedoksisaannin hetkenä sitä hetkeä, kun päätös on tosiasiallisesti saatu haltuun (eli ylläolevassa A tai B), niin ongelmaa ei olisi.

Poliisilaitokset pitivät omissa lausunnoissaan esitettyjä muutoksia hyvinä ja kannatettavina. Huomiota kiinnitettiin siihen, että lisäksi tulee huolehtia helppokäyttöisen, toimintavarman ja (lähes) kaikkien kansalaisten käyttöön otettavissa olevan järjestelmän kehittämisestä päätösten sähköiseksi tiedoksi antamiseksi. Poliisilaitosten kokemuksen mukaan poliisin lupahallinnon asiakkaat toivoisivat saavansa monet päätöksistä sähköpostitse tiedoksi, vaikka moni päätös hallintolain mukaan kuuluisikin lähettää tiedoksi todisteellisena tiedoksiantona. Näin ollen myös päätösten tiedoksiantoa koskevan lainsäädännön keventämistä tulisi tarkastella esim. siten, että päätöksen voi asiakkaan pyynnöstä toimittaa tavallisena tiedoksiantona.

Sähköinen tiedoksianto helpottaisi ja nopeuttaisi muun muassa passi- ja henkilökorttiprosessia huomattavasti. Lisäksi sähköisen tiedoksiannon käyttäminen toisi huomattavia säästöjä, kun päätöksiä ei enää tarvitsisi lähettää tiedoksi saantitodistuksella. Nykyisellään saantitodistuksella tiedoksi lähetettävistä päätöksistä aiheutuu varsin usein myös muita ns. ylimääräisiä lisäkustannuksia siitä, ettei päätöksiä saada yrityksestä huolimatta annettua tiedoksi heti ensimmäisellä yrityksellä, minkä seurauksena joudutaan tekemään lisätoimenpiteitä ja lisätiedoksiantoyrityksiä usein monellakin eri tiedoksiantotavalla pää-töksen tosiasialliseksi tiedoksi antamiseksi.

Esityksessä vastaanottajalle jätetty mahdollisuus kieltäytyä sähköisistä tiedoksiannoista niin halutessaan, ei ole toivottu asia. Kaikki asiat tulisi pystyä antamaan tiedoksi sähköisesti asianosaisen omasta halusta riippumatta. Mikäli lainsäädännössä mahdollistetaan se, että kansalainen saa tehdä

valinnan, voi se aiheuttaa ainakin poliisin ns. kielteisten, epäävien ja lupia koskevien peruutus päätösten osalta sen, ettei sähköiseen tiedoksiantoon suostuta, mikä hankaloittaa ja hidastaa prosesseja ja lupavalvontaa huomattavasti, ja tarkoittaisi sitä, että lainsäädäntöuudistuksesta ei saataisi tosiasiasa toivottua ja kauan kaivattua joustavuutta, sujuvuutta, helpotusta ja hyötyä lupa-asioita koskeviin tiedoksiantoihin ja lupaprosesseihin.

Sähköisiä tiedoksiantomuotoja on poliisilaitosten käsityksen mukaan mahdollista toteuttaa kaikenlaisten poliisille kuuluvien päätösten, sakkojen ja vastaavien seuraamusten tiedoksi antaminen sekä päätöksiin liittyvät kuulemiskirjeet, kutsut esitutkintaan, suorittaa mahdollisesti myös sellaiset kuulustelut, jotka nyt toteutetaan puhelimitse tai sähköpostilla.

Huomiot sähköisen asiakirjan saapumista määräajassa koskevasta ehdotuksesta (11 §)

Poliisihallitus näkee kannatettavana, että lakiesityksessä muutettaisiin asiakirjojen määräaika koskevaa sääntelyä siten, että sähköisen asiakirjan katsotaan saapuneen viranomaiseen määräajassa, mikäli asiakirja on perillä viranomaisessa määräajan viimeisen päivän aikana.

Muut huomiot

Kuten hallituksen esityksen luonnoksessa on todettu, Suomi.fi-viestien käyttöliittymän on arvioitu olevan puutteellinen suhteessa yrityskäyttäjien ja -viestien tarpeisiin. Poliisihallitus lausui jo lainsäädäntöhankkeen kuulemisen yhteydessä, että nykyiset sähköiset Suomi.fi-valtuuspalvelut eivät sovellu rikoksesta epäillyn ja hänen avustajansa käyttöön poliisin sähköisessä asiointipalvelussa. Näissä tapauksissa ja myös muiden asianosaisten kohdalla tarkoituksenmukaista on, että poliisi voi esim. kirjallisen valtuutuksen perusteella valtuuttaa itsenäisesti avustajan näkemään saman esitutkimamateriaalin, mikä näytetään myös muille asianosaisille. Koska tätä lainsäädäntöä ei ollut mahdollista tarkastella tämän lainsäädäntöhankkeen yhteydessä, olisi kuitenkin tarkoituksenmukaista todeta, että esimerkiksi esitutkinta-asioissa poliisi voisi tukeutua oman sähköisen asiointipalvelunsa kehittämiseen. Asian voisi myös mainita yleisellä tasolla siten, että kukin hallinnonala voisi kehittää toimialakohtaisia valtuuspalveluitaan Suomi.fi-valtuuksien lisäksi tarkoituksenmukaisella tavalla.

Poliisihallitus korostaa, että Suomi.fi-viestit-palvelun todisteellisen tiedoksiannon toteutuksessa tulee huomioida se, ettei asianosainen näe viestistä mitään tietoa, eikä voi avata viestin liitteitä, ennen kuin on vahvistanut vastaanottavansa tiedoksiannon. Tiedoksiannon pakoilu esimerkiksi poliisin määrittämien ajokieltojen osalta on ongelma, sillä ajokielto tulee voimaan vasta tiedoksiannosta. Tämä toki noudattaisi myös nykyistä todisteellisen tiedoksiannon paperiprosessia; kirjekuorta ei voi avata, ennen kuin on kuitannut tiedoksiannon vastaanotetuksi kuoren hakiessaan. Suomi.fi-viestit-palvelun todisteellisen tiedoksiannon tehokkuus on hallintoprosessin tehokkuutta, ja siinä tulisi asianomaisen oikeusturvan lisäksi huomioida prosessin loogisuus.

Lisäksi Poliisihallitus toteaa, että viestinvälityspalvelun kehittäminen ja auditoiminen niin, että siellä voitaisiin välittää jatkossa myös turvaluokiteltua tietoa, olisi hyvä lisätä palvelun kehittämisjanelle. Kehittämisen yhteydessä olisi hyvä myös ottaa kantaa turvaluokiteltuun tietosisältöön. Poliisin

rikosasioiden käsittelyprosesseissa täyttää hyötyä sähköisen tiedoksiannon osalta ei saada ennen turvuokittelun tiedon välittämisen mahdollistamista.

Huomiot soveltamisalan muuttamista koskevasta ehdotuksesta esitutkinnan ja poliisitutkinnan osalta

Poliisihallitus kannattaa esitettäviä muutosehdotuksia. Lain digitaalisten palvelujen tarjoamisesta 2 §:n 3 momentin poistamisen myötä lakia sovellettaisiin tulevaisuudessa myös esitutkintaan ja poliisitutkintaan. Sähköisestä asiointista viranomaistoiminnassa annetun lain 5 §:n mukaisesti sähköisten asiointipalvelujen järjestämisestä ja saatavuuden turvaamisesta säädetään digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetussa laissa (306/2019). Kyseisessä lain 5 §:n 3 momentin mukaisesti viranomainen voi rajoittaa väliaikaisesti digitaalisen palvelun käyttöä käyttäjäryhmien tai alueellisen saatavuuden perusteella, jos se on välttämätöntä palvelun kehittämiseksi tai testaamiseksi. Poliisilla on aikaisempaan kokemukseensa perustuen ollut tarve rajoittaa sähköisten rikosilmoitusten tekemistä yksityishenkilöiden osalta esimerkiksi yöaikana, jolloin erilaiset sekavat ja puutteelliset, kenties päihteiden vaikutuksen alaisena tai jopa häiriötarkoituksessa tehdyt ilmoitukset ovat työllistäneet poliisia mittavasti. Tällaisella rajoituksella ohjataan poliisin rajattujen resurssien kohdentumista oikeisiin asioihin. Tämä poikkeus sähköisten asiointipalveluiden tarjoamiseen olisi hyvä tuoda esiin myös lainsäädännössä. Sähköinen rikosilmoitusjärjestelmä ei ole tällä hetkellä käytössä yöaikaan, eikä siis sen toteutus ole välttämättä digipalvelulain 2 luvun 4 §:n 2 momentin mukainen. Vaikka poliisin sähköinen rikosilmoitus ei täytä 24/7-vaatimusta lähtökohtaisesti, on poliisilla suunnittelussa ratkaisu, joka täyttää sekä lain vaatimuksen, että mahdollistaa turvien ilmoitusten ehkäisyn.

Lisäksi Poliisihallitus huomauttaa, että myös lainsäädännön olisi syytä ohjata kansalaisia käyttämään ensisijaisesti viranomaisten tarjoamia sähköisiä palveluita esimerkiksi skannattujen lomakkeiden sijasta. Nykyisin erilaiset käsinkirjoitetut lomakkeet, kuten kaupan alan tekemät anastusilmoitukset, työllistävät poliisia kohtuuttomasti, ja sitovat turhaan resursseja. Sen sijaan alusta alkaen viranomaisen sähköisessä palvelussa täytetyt lomakkeet mahdollistavat asioiden sähköisen käsittelyn rakenteellisesti, ja tuovat prosessieconomiaa koko asiankäsittelyketjuun.

Poliisihallituksen näkemyksen mukaan soveltamisalan rajausten poistaminen on perusteltua, sillä se sujuvoittaa tältä osin viranomaisprosessien läpiviemistä, ja säännöksen muutosehdotus tukee vähintään epäsuorasti eräiden hallitusohjelmakirjausten tavoitetta. Poliisihallituksen tavoitteena on sähköistää esitutkinta- ja poliisitutkintaa entisestään, ja esitetyt lakimuutokset tukevat myös tätä tavoitetta. Poliisihallitus on kuitenkin viime vuosina useaan otteeseen esittänyt mm. oikeusministeriölle, että esitutkintalain 11 luvun 1 §:n 3 momenttia muutettaisiin siten, että esitutkintapäätöksen voisi toimittaa myös sähköisellä viestillä asianosaiselle (1). Poliisihallitus esittääkin, että jotta nyt kyseessä esitettyjen muutosten tavoitteet (2) eivät olisi ristiriidassa esitutkintalain sanamuodon kanssa, hallituksen esitykseen sisällytettäisiin myös esitys esitutkintalain 11 luvun 1 §:n 3 momentin muuttamisesta siten, että esitutkintapäätös voidaan toimittaa myös sähköisellä viestillä (3).

1) Poliisihallitus on esittänyt kyseistä muutosta oikeusministeriölle esimerkiksi esitutkintalain muutostarpeita koskevassa esitysmuistiossaan 20.12.2024, POL-2024-155300.

2) Esimerkiksi esitysluonnoksen sivulla 47 käsitellään esitutkintaviranomaisille esitutkintapäätösten sähköisestä lähettämisestä aiheutuvia säästöjä. Tämä on kuitenkin ristiriidassa sen osalta, jos

edelleen esitutkintaviranomaisia velvoittavassa esitutkintalaissa säädetään, että esi-tutkintapäätös on lähetettävä postitse asianosaisen osoitteeseen.

3) Pykälän 3 momenttia voisi muuttaa esimerkiksi siten, että sen toiseksi virkkeeksi lisättäisiin seuraava: "Päätös saadaan lähettää myös käyttämällä sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain (13/2003) 19 §:ssä säädettyä tavallista sähköistä tiedoksiantoa."

Sähköinen asiointi esitutkinta-asioissa tavoittaa luultavasti kansalaisia helpommin, kuin puhelimitse tai kirjeitse tavoittaminen. Nykyisin puheluihin ei aina vastata ja ihmiset liikkuvat paljon esimerkiksi töiden vuoksi. Kansalaisten tavoitettavuus ei ole enää nykyisin kirjeitse kattavaa postinjakelun harvenemisen takia. Sähköiset laitteet, kuten matkapuhelin ja muut langattomat laitteet ovat kattavasti käsillä ja mukana myös ulkomailla. Tavoitettavuuden paraneminen sähköisillä menetelmillä saattaa vähentää esimerkiksi etsintäkuulutusten lukumäärää. Sähköisten kanavien käyttämisen ohella tulee olla myös mahdollisuus lähettää ja ottaa vastaan kirjeitse, joko tavallisessa postissa lähetettävät tai todisteellisesti tiedoksi annettavat asiakirjat, koska kaikilla ei ole mahdollisuutta sähköiseen asiointiin. Tiedoksianto kirjeitse tukee sähköistä tiedoksiantoa tapauksissa, jolloin sähköisiin tiedoksiantoihin ei ole reagoitu. Esiitetty soveltamisalan muutos tehostaisi toimintaa ja toisi merkittäviä kustannussäästöjä, joihin on otettu kantaa vaikutusarvioissa.

Huomiot oikeudenkäymiskaaren (erit. OK 11:3) ja oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain prosessiosoite- ja tiedoksiantosääntelyä koskevista ehdotuksista

Poliisihallitus kannattaa oikeudenkäymiskaaren kyseisen säännöksen muutosehdotusta, mutta tiedostaa sen tosiasian, että aivan jokaisella yhteiskunnassamme ei ole tosiasiallista mahdollisuutta vastaanottaa sähköistä tiedoksiantoa. Tähän pieneen väestönosaan kuuluvat henkilöt, joilla ei ole matkapuhelinta tai tietokonetta taikka niiden käyttömahdollisuutta muualla, ja tämä väestönosa koostuu pääasiassa ikääntyvistä ihmisistä. Muiden väestönosien osalta Poliisihallitus ei tunnista ongelmaa.

Poliisihallitus kannattaa ns. yksilöivien henkilö- tai yhteisötietojen lisäämistä, sekä yhteystiedot - käsitteen laajentamista, koska se eräissä tapauksissa voi nopeuttaa asianosaisen tavoittamista. Tämä nopeuttaa koko rikosprosessia ja voi säästää resursseja siten, ettei henkilöä tarvitse esim. etsiä, mikä voi vaatia paljonkin viranomaisten resursseja ja viedä aikaa. Poliisihallitus kannattaa myös sähköisen asiointipalvelun muodostamista ensisijaiseksi tilanteissa, joissa sähköistä asiointipalvelua käytetään. Sähköisiä palveluita tulee edistää nykyajan hyvinvointivaltiossa, koska se on omiaan nopeuttamaan prosesseja ja ehkäisemään esimerkiksi asiakirjojen katoamis- tai väitettyjä katoamistilanteita. Poliisihallitus kannattaa riita-asian vireillepanoa koskevan säännöksen nykyaikaistamista. Vireille pantavalla riita-asialla ja sen käsittelyllä voi olla vaikutusta myös poliisille samaan aikaan samasta asiasta käynnissä olevan esitutkintaprosessin kautta.

Muut huomiot koskien oikeudenkäymiskaarta ja oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettua lakia

Poliisihallitus kannattaa ehdotettuja muutoksia.

Huomiot oikeudenkäyntimaksun porrastusta koskevasta ehdotuksesta hallinto- ja erityistuomioistuinten osalta

Poliisihallitus kannattaa muutosehdotusta, sillä ehdotettu 30 euron alempi oikeudenkäyntimaksu ohjaa asianosaista sähköisen palvelun käyttämiseen. Kyseinen 30 euron huojenus voidaan tietyllä tavalla tulkita valtiolle saamatta jääväksi tuloksi. Asian sähköisestä vireillepanosta koituu kuitenkin merkittävää työajan säästöä, jolla ns. saamatta jäänyt tulo tulee kuitenkin laskennallisesti erittäin todennäköisesti näin katetuksi.

Poliisihallitus kannattaa ehdotusta, koska käytettävä porrastus vaikuttaa olevan kohtuullinen.

Esityksessä on arvioitu ehdotettavien muutosten perus- ja ihmisoikeusvaikutuksia, yritysvaikutuksia ja viranomaisvaikutuksia. Onko esityksessä otettu huomioon tältä osin keskeisimmät vaikutukset? Arvioitko muutoksilla olevan sellaisia vaikutuksia, joita esitysluonnoksessa ei ole tunnistettu?

Poliisihallitus huomauttaa, että kappaleesta 4.2.1 Vaikutukset julkiseen talouteen (s. 47 –) puuttuu poliisin osalta arvio siitä, paljonko lupahallinnossa olisi mahdollisuus säästää kustannuksissa, koska sähköinen tiedoksianto ei ainakaan kaikissa asioissa ole vielä käytössä. Sivulta 47 alkavassa poliisin osuudessa on arvioitu vain esitutkinnassa ja poliisitutkinnassa saatavia säästöjä. Pelkästään ajo-oikeusasioita käsitellään poliisissa vuositason karkeasti arvioituna 80.000 – 100.000 kpl. Sähköinen tiedoksianto ei ole toistaiseksi kattavasti käytössä (osa poliisilaitoksista hyödyntää, osa ei). Huomioitava myös, että poliisin toteutuksessa olevan Ajo-järjestelmän käyttöönoton jälkeen sähköisen tiedoksiannon käyttö laajenee ajo-oikeuteen liittyvissä asioissa.

Muut huomiot

Poliisihallitus kannattaa esitutkintalain, sakan ja rikesakon täytäntöönpanosta annetun lain sekä ulosottokaaren muutoksia, koska ne ovat omiaan sujuvoittamaan kyseisten lakien nojalla suoritettavia prosesseja, ainakin kun arvioidaan kyseisten prosessien kokonaistoimivuutta (erit. kestoja).

Poliisihallitus toteaa, että digituki on tärkeä osa esitettyä muutosta. Tuen tarjoaminen ei saa valua eri viranomaisten hajautetuksi tehtäväksi. Huoli koskee etenkin samaan aikaan tapahtuvan kansalaisneuvonnan lopettamisen vaikutuksia. Digi- ja väestötietovirastolla tulisi olla keskeinen, oikein resursoitu ja tarvittavan mandaatin omaava rooli koko valtakunnan kattavassa digituen organisoimisessa ja varmistamisessa.

Luonnoksessa esiin tuodusti Tanskassa kansalaiset ja yritykset ovat velvoitettuja käyttämään digitaalista postilaatikkoon viranomaispostia varten. Vertailun mukaan Tanskassa perinteisten paperikirjeiden määrä on uudistuksen myötä laskenut Pohjoismaissa eniten. (s. 78.) Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen näkemyksen mukaan Tanskan malli olisi ehdottomasti kannatettavin ja tehokkain tapa järjestää viranomaisviestintä. Syyt, miksi mallia ei kannateta, vaikuttavat liittyvän erityisesti tiettyjen viranomaisten tehtävien lisääntymiseen tai vaikeuksiin toteuttaa toimintaansa sähköisen järjestelmän kautta. Länsi-Uudenmaan poliisilaitos katsoo, että esitetty malli tulisi kuitenkin valita sen perusteella, mikä on kokonaisuuden kannalta kaikkein tehokkain ja tarkoituksenmukaisin tapa toteuttaa viranomaisviestintä, niin kansalaisten, kuin viranomaisten kannalta. Myös Poliisihallituksen näkemyksestä toivotaan enemmän perusteluja sille, miksi

Suomessa ei olisi vieläkään edellytyksiä säätää Tanskaa vastaavalla tavalla, etenkin kun ratkaisu vaikuttaisi kokonaisuuden kannalta kustannustehokkaimmalta pitkässä juoksussa.

Itä-Suomen poliisilaitos nosti omassa lausunnossaan esiin, että huomioiden väestörakenteen ja sähköisen asioinnin lisääntymisen, tulee viranomaisella olla alkuvaiheessa korostettu neuvontavelvollisuus ja viestintä liittyen sähköiseen asiointiin. Itä-Suomen poliisilaitos pyytää lisäksi huomioimaan lain sakon ja rikesakon määräämisestä, jonka 11 §:ssä on säädetty ”...jos kyseessä on moottorikäyttöisellä ajoneuvolla tehty liikenneterikkomus”. Kyseistä lainkohtaa tulisi poliisilaitoksen mukaan muuttaa niin, että tiedoksianto voidaan toimittaa sähköistä asiointia hyödyntäen sen tekijän liikkumismuodosta riippumatta.

Kettunen Sami-Johannes
Poliisihallitus